

УДК 016: 617-089

С. М. Луканьова¹М. Д. Люттик²О. М. Кім³О. О. Боб³МАЛОВІДОМІ ЕПІЗОДИ З БІОГРАФІЇ
М. І. ПИРОГОВА (ДО 200-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ
НАРОДЖЕННЯ - 2-ГЕ ПОВІДОМЛЕННЯ)¹Чернівецький національний
університет ім. Юрія Федьковича²Буковинський державний медичний
університет³Тернопільський державний медичний
університет ім. І.Я. Горбачевського**Ключові слова:** хірург М.І. Пирогов, біографія, маловідомі епізоди.**Резюме.** В статті наведено маловідомі і зовсім невідомі окремі епізоди з біографії М.І.Пирогова до 200-річчя від дня його народження

У науці відомо багато учених, велич яких із роками стає більш яскравою, а їх імена золотими буквами викарбовані на сторінках світової цивілізації. Без сумніву серед учених-медиків минулого одне з таких місць належить Миколі Івановичу Пирогову – видатному ученому, геніальному хірургу, анатому, громадському діячеві, військово-медику, наукові праці якого стали класичними і проклали нові шляхи в розвитку теоретичної і практичної медицини мирного і військового часу. В анатомії його іменем назвали трикутник у ділянці ший, лімфатичне глоткове кільце та лімфатичний вузол у ділянці глибокого кільця стегнового каналу.

Микола Іванович Пирогов народився 13 (25) листопада 1810 року в Москві, в сім'ї колезького секретаря І. І. Пирогова. Він був наймолодшим із 14 дітей.

Епізод 1

Працюючи в професора І. Ф. Мойсера (1786-1858) у Дерпті, М. І. Пирогов виконав та захистив дисертацію на тему: “Чи є перев'язка черевної аорти при аневризмах пахвинної ділянки легко виконуваним і безпечним втручанням”, яку блискуче захистив у 1832 році. Прославлені німецькі хірурги із захопленням читали перекладену на німецьку мову його працю.

Ще до оприлюднення Миколою Івановичем матеріалів своєї дисертації англійський хірург Естлі Купер виконав подібну операцію, але пацієнт помер. М. І. Пирогов глибоко проаналізувавши техніку оперативного втручання виконаного проф. Е. Купером виявив суттєві прорахунки і запропонував принципово новий спосіб, ознайомившись з яким англієць публічно зізнався, що якби йому довелося виконати подібну операцію знову, то він без вагань скористався б методом М. І. Пирогова.

Епізод 2

З 1841 року М. І. Пирогов – професор Медико-хірургічної академії, де він очолив кафедру, за якою було закріплено також військово-сухопутний шпиталь. Водночас його призначають директором інструментального заводу і консультантом трьох лікарень для бідних та знедолених. Упродовж цілого року М. І. Пирогов читав лекції і проводив практичні заняття в приміщеннях Сухопутного шпиталю. За відсутності іншого місця він проводив розтини трупів у покинутих банях, підвальних та пристосованих приміщеннях інколи до 20 розтинів на день. Від такого перенавантаження М. І. Пирогов тяжко захворів.

Після одужання ледь, підвівшись із госпітального ліжка, М. І. Пирогов знову приступив до активної оперативної діяльності. У цьому плані він був неперевершеним фанатиком. І почав Микола Іванович із пластичної операції – першої у світі: безносому цирульнику він викроїв новий ніс. Операція технічно була виконана блискуче і через багато років сам хірург зізнавався, що це був один із кращих носів виготовлених ним за свою хірургічну діяльність.

Епізод 3

У 1853 році розпочалася Кримська війна. Тут вперше у світі М. І. Пирогов використав безпосередньо на полі бою крохмальну пов'язку для іммобілізації кінцівок, а тож вперше, біля аулу Салти, застосував хлороформовий наркоз. У Криму, до М. І. Пирогова звернувся 22-річний учитель хімії із місцевої гімназії, який був пригнічений невтішним діагнозом виставленим петербурзьким професором. Микола Іванович оглянувши пацієнта визначив іншу причину хвороби кардинально змінивши діагноз, призначив зовсім інше лікування, що призвело до одужання. Згодом, через 14 років, врятований М. І. Пироговим

пацієнт відкрив всесвітньо відому періодичну систему хімічних елементів... Так, це був Дмитро Іванович Менделєєв, який тепло відгукувався про свого спасителя: «О це був лікар! Наскрізь людину бачив».

Епізод 4

Під час відрядження на військовий театр до Болгарії М. І. Пирогова впізнав його учень, пишновусий красень доктор Давид Ілліч Виводцев, який з гордістю продемонстрував Миколі Івановичу свій винахід – апарат для бальзамування трупів. Для цього Д. І. Виводцев використовував ін'єкційну рідину, що складалася з однієї унції тимолу, 10 фунтів гліцерину і 60 фунтів води, яку він вливав у сонні і стегнові артерії одночасно. Свій оригінальний метод бальзамування трупів Д. І. Виводцев описав у монографії: «Бальзамирование и способы содержания анатомических препаратов и трупов животных», яка вийшла в 1881 році.

Ідея набальзамувати тіло чоловіка виникла в дружини Олександри Антонівни ще задовго до смерті М. І. Пирогова під впливом прочитаного у журналі «Нива» повідомлення про те, що в Нанті в останні роки стало модним ховати знатних людей у сімейних склепах з обов'язковим бальзамуванням. Із цим проханням за місяць до смерті вона і звернулася до столичного лікаря Д. І. Виводцева. Лист зберігся: «Милостивый государь Давид Ильич, извините если я Вас опечалю своим письмом. Николай Иванович лежит на смертной постели. Вы прислали ему к юбилею Вашу книгу о бальзамировании. Могу ли я надеяться, что Вы предпримите труд бальзамирования его тела, которое я бы желала сохранить в нетленном виде. Если Вы согласны, то уведоьте меня о своих условиях, и тогда, когда Господу будет угодно прекратить его жестокие страдания, я Вас уведомлю. Если же Вы признаете нужным приехать ранее, то телеграфируйте. С искренним почтением А. Пирогова. 25 октября 1881 г.».

На четвертий день після смерті, 26 листопада 1881 року Д. І. Виводцев приїхав до маєтку Вишня і за власною методикою набальзамував тіло М. І. Пирогова. Процес бальзамування продовжувався біля чотирьох годин. Як згодом згадував лікар М. І. Пирогова С. С. Шкляревський, який був присутній на цій процедурі, ефект був вражаючий, покійний став нагадувати сплячого.

У зв'язку з тим, що ні склеп-усипальниця ні саркофаг ще не були готові набальзамоване тіло Миколи Івановича 29 листопада 1881 року було тимчасово перенесено до невеликої, столітньої давності, дерев'яної церкви, що у селі Шереметки.

Література. 1. Золотарев Б. Ю. Тайный советник: роман / Б. Ю. Золотарев, Ю. П. Тюрин. – М.: Современник, 1986. – 688 с. 2. Лютик М. Д. Кафедра анатомії людини Буковинського державного медичного університету: Історичний нарис / М. Д. Лютик, В. П. Пішак, С. М. Луканьова. – Чернівці, 2009. – 212 с. 3. Собчук Г. С., Кланца П. А., Кланца О. П. Золотая осень Пирогова. – Винница.: Консоль. 2005. – 160 с.

МАЛОИЗВЕСТНЫЕ ЭПИЗОДЫ З БИОГРАФИИ Н. И. ПИРОГОВА

С. М. Луканева, М. Д. Лютик, О. Н. Кит, О. А. Боб

Резюме. В статье наведены малоизвестные и совсем неизвестные эпизоды з биографии знаменитого хирурга Н. И. Пирогова.

Ключевые слова: хирург Н. И. Пирогов, биография, малоизвестные эпизоды.

LITTLE KNOWN EPISODES FROM M. I. PYROGOV BIOGRAPHY

S. M. Lukaniov, M. D. Liutyk, O. N. Kit, O. A. Bob

Abstract. Little known and entirely unknown episodes from and the famous surgeon M. Y. Pyrogov biography are cited in the article.

Keywords: surgeon M. Y. Pyrogov, biography, little known episodes.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Clin. and experim. pathol. - 2012. - Vol. 11, №1 (39). - P. 204-205.

Надійшла до редакції 07.02.2012

Рецензент – проф. І. Ю. Полянський

© С. М. Луканьова, М. Д. Лютик, О. М. Кит, О. О. Боб, 2012